

1

Ik kan het!

Succeservaringen voor alle leerlingen

Inhoud

- 1.1 Meester Max
- 1.2 Kijken naar toetsdata
- 1.3 Kijken naar de kwaliteit van de lessen
- 1.4 Tot slot

Dit hoofdstuk in quotes

- *Ondanks hun leer- en gedragsproblemen spelden de kinderen in de groep van meester Max gemiddeld beter dan hun leeftijdsgenoten in Nederland en deden ze voor lezen en rekenen nauwelijks voor hen onder.*
- *Effectieve scholen zien toetsdata niet als een vaststaand gegeven waarop ze geen invloed hebben, maar als uitkomst van de kwaliteit van het geboden onderwijs.*
- *We meten voortdurend de ontwikkeling van leerlingen, maar meten slechts zelden de kwaliteit van de lessen die ze volgen.*

1.1 Meester Max

Enkele jaren geleden voerde ik als onderwijsadviseur samen met een directeur les-observaties uit als onderdeel van een verbetertraject op een school ergens in Nederland. We keken of het de leerkrachten lukte om de in de teambijeenkomsten opgedane kennis over effectief lesgeven toe te passen in hun eigen lessen. We voerden feedback-gesprekken en gaven gerichte aanwijzingen om hen verder te helpen.

Samen met de directeur liep ik over het schoolplein naar het noodlokaal waar groep 3 van meester Max was ondergebracht. Een zacht zonnetje scheen in ons gezicht en de kastanjeboom op het schoolplein stond in bloei. Bij de deur van het lokaal bleven we even staan en we bespraken kort de eigen sterke punten en werkpunten die meester Max boven aan de kijkwijzer had ingevuld tijdens de teambijeenkomst.

Vorige week was mij tijdens het analyseren van de toetsdata van de school opgevallen dat er in groep 3 al jaren zeer goede resultaten werden behaald. De toetsscores voor technisch lezen en rekenen lagen in deze groep ongeveer op het landelijk gemiddelde. Dit vond ik een knappe prestatie, omdat het hier een school voor speciaal basisonderwijs betrof (*in Vlaanderen: buitengewoon onderwijs*). De resultaten op de spellingtoetsen lagen zelfs boven het landelijk gemiddelde.

Ondanks hun leer- en gedragsproblemen spelden de kinderen in deze groep gemiddeld beter dan hun leeftijdsgenoten in Nederland en deden ze voor lezen en rekenen nauwelijks voor hen onder. Een zeer knappe prestatie van deze leerkracht die daarmee zijn leerlingen een kans op school- en maatschappelijk succes bood.

'Ik ben benieuwd wat we zo dadelijk te zien krijgen,' zei ik tegen de directeur, 'want deze leerkracht weet wel het beste uit de kinderen te halen, zeg.' De directeur keek me even zwijgend aan en er verscheen een lach op zijn gezicht. Hierna opende hij de deur: 'Welkom in de klas van meester Max!'

Ik gaf de leerkracht een hand en de directeur en ik namen plaats op de twee krukken die achter in de klas waren klaargezet. Terwijl er nog een gezellig geroezemoes te horen

was, liep meester Max naar het bord en vroeg de aandacht van de klas. Hij begon zijn les door de leerlingen te vertellen wat hij hun vandaag ging leren. Het was een goede lesopening en we volgden het verloop van de les nauwkeurig en met steeds meer enthousiasme.

Het was een prachtige en vakkundig gegeven les met heldere instructie, waarbij de leerlingen voortdurend geactiveerd werden. We keken vol instemming toe hoe de leerkracht verschillende technieken toepaste. Er was structuur en rust en alle leerlingen waren betrokken en taakgericht aan het werk.

Tijdens de begeleide inoefening en de zelfstandige verwerking werd er veel overlegd met elkaar en de leerkracht zorgde er telkens voor dat alle leerlingen succeservaringen hadden. Er werkten geen leerlingen op een eigen leerlijn of met een apart programma. In gezamenlijkheid werd gewerkt aan het behalen van het lesdoel, waarbij de leerkracht oog had voor de verschillen in zijn klas.

Na ongeveer veertig minuten begon meester Max aan de lesafsluiting. Hij schreef een opgave op het digibord en keek langzaam de klas rond. 'Voordat we onze boeken en spullen gaan opruimen, wil ik zeker weten dat jullie dit soort opgaven kunnen oplossen.'

Hij wees naar het bord en zei: 'Maak de opgave op je wisbordje en draai het om als je klaar bent, zodat je buurman of buurvrouw niet kan afkijken. Als ik vraag om je werk te laten zien, houd je het wisbordje omhoog zodat ik kan controleren of het iedereen is gelukt.'

Een vuurwerk van geplop barstte los toen alle leerlingen de dop van hun whiteboardmarker haalden, waarna een zacht gepiep van schrijvende stiften bezit nam van het noodlokaal. Elke leerling schreef geconcentreerd de uitwerking van de opgave op zijn wisbordje.

Na een paar minuten vroeg meester Max de leerlingen om hun bordjes omhoog te houden. Hij bekeek deze aandachtig, door z'n ogen van links naar rechts door het klaslokaal te laten gaan. Er verscheen een lach op zijn gezicht toen hij had gezien dat alle leerlingen tot een goede oplossing waren gekomen.

En toen gebeurde er iets heel moois. De leerlingen achter in de klas draaiden zich om en begonnen enthousiast met hun wisbordjes te zwaaien. Ze wilden mij en de directeur hun antwoorden laten zien! Ze wezen trots naar hun bordjes en vertelden hoe ze de opdracht hadden aangepakt. Het was prachtig om zo veel betrokken en enthousiaste leerlingen te zien en ik besepte dat ik vandaag het genoeg had gehad om een excellente leerkracht aan het werk te zien.

Figuur 1.1 Het gebruik van wisbordjes

Na afloop van de les zei ik tegen de directeur: 'Ook al gebruiken we de beste methodes, hebben we de beste materialen en geven we les in de nieuwste schoolgebouwen; het gaat erom wat er in de klas gebeurt. We kunnen eindeloos toetsdata analyseren en groepsplannen schrijven, maar het gaat erom of er goed les wordt gegeven. De man of vrouw voor de groep maakt het verschil. We hebben vandaag in een noodlokaal en met eenvoudige middelen een perfecte les gezien.'

De directeur knikte en zei: 'We moeten zorgen dat niet alleen wij deze les zien, maar dat ook de andere leerkrachten hier een kijkje kunnen nemen.' We stonden op en liepen de frisse buitenlucht tegemoet.

Marcel: Jaarlijks zie ik meer dan honderd lessen die ik na afloop bespreek met de leerkracht. Dit zijn veelal inspirerende gesprekken waarin we praten over de gemaakte keuzes, de grilligheid van de dagelijkse praktijk en het leren van de leerlingen. Als ik een heel goede les zie, dan vraag ik of de leerkracht zijn kennis wil delen met collega's binnen en buiten de school. Inmiddels zijn er ongeveer tien EDI-ambassadeurs die op afspraak collega's uit heel Nederland en Vlaanderen een kijkje gunnen in hun klas.

1.2 Kijken naar toetsdata

Sinds de invoering van passend onderwijs (*in Vlaanderen: inclusief onderwijs*) en de referentieniveaus zijn doelen, en het controleren of deze ook zijn behaald, belangrijker geworden. Het vroegtijdig signaleren van leerlingen die dreigen uit te vallen heeft meer aandacht gekregen. Naast de methodegebonden toetsen, worden daarom ook genormeerde landelijke toetsen afgenomen. Het signaleren van achterstanden is nodig om deze leerlingen bij de hand te kunnen nemen en te zorgen dat ook zij de gestelde fundamentele doelen behalen en succesvol kunnen zijn.

Bij het analyseren van toetsdata worden vaak allerlei argumenten aangedragen om tegenvallende prestaties te verklaren vanuit het kind: lage intelligentie, moeilijke thuis-situatie, gedragsproblemen, slechte werkhouding. Hetzelfde gebeurt bij de sterke leerlingen. Hun prestaties worden toegeschreven aan wat er in aanleg aanwezig is. Toetsdata worden op deze manier gezien als een afspiegeling van bijvoorbeeld de sociale afkomst of intelligentie van leerlingen.

Effectieve scholen zien toetsdata echter niet als een vaststaand gegeven waarop ze geen invloed hebben, maar als uitkomst van de kwaliteit van het geboden onderwijs. Deze scholen beseffen dat ze ertoe doen en dat de kwaliteit van de lessen een directe invloed heeft op het leren van de leerlingen.

Zij schrijven tegenvallende leeropbrengsten niet toe aan externe factoren, maar kijken wat ze moeten verbeteren in het leerkrachthandelen, de didactiek, het klassenmanagement en het omgaan met verschillen. Goede resultaten worden gevierd en gezien als een bevestiging van de kwaliteit van het onderwijs dat de school biedt. Toetsdata worden gebruikt om van te leren en het onderwijs voortdurend te verbeteren.

Een kijkje in de praktijk

Het schoolteam van basisschool De Wegwijzer heeft geconstateerd dat de school onder het landelijk gemiddelde scoort op de rekentoetsen. De leerlingpopulatie is de afgelopen jaren langzaam veranderd en er zijn steeds meer leerlingen die opgroeien in achterstandssituaties.

In plaats van te accepteren dat daarmee ook de rekenresultaten verminderen, doet het schoolteam een aantal interventies: er wordt meer rekentijd op het rooster gezet, er wordt extra oefenmateriaal aangeschaft voor het automatiseren van de basisbewerkingen en de leerkrachten volgen een scholing om hun rekeninstructie te versterken.

Op het digibord in de teamkamer toont de rekencoördinator de toetsscores van de rekentoetsen. Hoewel er nog steeds onder het landelijk gemiddelde wordt gescoord, zien ze een flinke stijging van de vaardigheidsscores. Als de scores zo blijven stijgen, zal de school over anderhalf jaar bovengemiddeld scoren. Het team besluit de interventie voort te zetten.

